

Škola Forex trgovanja

Candlestick grafikoni

piše: Dragan Berger
d.berger@emagazin.co.yu

Da biste krenuli dalje sa obukom za trgovca na Forex berzi, morate da savladate ovu veštinu!

U prošlom tekstu *Predviđanje deviznih kursa* tema su bile analize koje trejderi koriste u cilju predviđanja deviznih kursa i donošenja odluka u trgovanju. Tehnička i fundamentalna analiza su osnove za svakog trejdera, ali za one trejdere koji svoju strategiju zasnivaju na aktivnom trgovanju najveći uticaj na donošenje odluke ima tehnička analiza.

Da biste mogli da shvatite tehničku analizu, morate da budete pismeni u čitanju grafova uz pomoć kojih se predstavlja istorija cena valuta. Postoji više vrsta grafova, ali onaj koji je naj slikovitiji i najčešće korišćen u profesionalnom tr-

govanju je „candlestick” ili u prevodu na srpski jezik „svećice”.

Temelji grafičkog predstavljanja

Veruje se da početak Grafikona svećica datira iz 1.600. godine. Oko 1.700. godine, Muneši Homa, trgovac pirinčem iz bogate porodice, proučavao je sve aspekte trgovanja, od fundamentalnih, kao što je vreme, sve do psihologije tržišta. On je kasnije dominirao tržištem pirinča i stekao veliko bogatstvo. Njegove trgovačke tehnike i principi su evoluirali u metodologiju Grafikona svećica koju su koristili japanski tehnički analitičari od početka Japanskog tržišta deonica u 1.870. godinama i po tome je ovaj oblik prikaza dobio naziv „Japanese candlestick” ili u prevodu „japanske svećice”, a i zbog toga što je njegov izgled podsećao na sveću sa fitiljem.

ji tela. Ukoliko je telo opadajuće, onda je cena otvaranja na gornjoj liniji tela a cena zatvaranja na donjoj liniji tela (obično zelena ili plava boja predstavljaju rastuće telo a crvena ili crna opadajuće telo).

Kako to praktično izgleda?

Na slici 1 možete videti kako izgledaju rastuća i opadajuća svećica. Rastuća svećica nam govori da je trenutno trend rastući i da je cena otvaranja niža od cene zatvara-

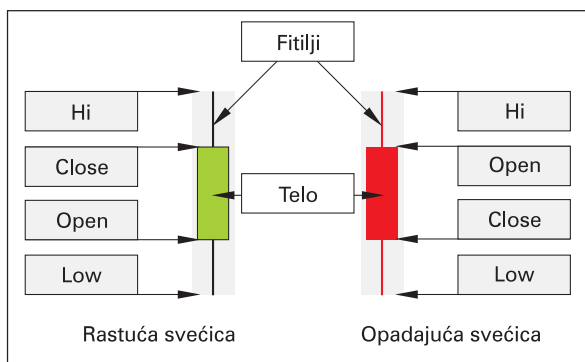
ČITANJE GRAFIKONA SVEĆICA ZAHTEVA DOSTA PRAKSE I UPORNOSTI I ZATO SE SA RAZLOGOM KAŽE DA SE ZANAT TRGOVANJA NE MOŽE NAUČITI IZ KNJIGE

Svećice su dakle jedna od mogućih varijanti predstavljanja cena na grafikonu. Jedna svećica obuhvata četiri informacije: Open – cena otvaranja, High – najviša cena, Low – najniža cena i Close – cena zatvaranja u datom vremenskom intervalu. Kada kažemo u vremenskom intervalu, misli se na određeni vremenski interval u kojem su sve cene grupisane i od njih iz-

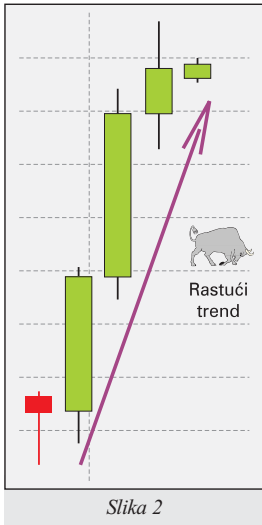
dvojena svaka od gore navedenih. Vremenski interval može biti po vašem izboru, ali je to obično 1, 5, 15 ili 60 min, dan, nedelja ili mesec. Svećica se sastoji od tela i fitilja. Telo može biti puno ili prazno, odnosno svetle ili tamne boje. Ukoliko je telo rastuće, onda je cena otvaranja na donjoj liniji tela a zatvaranja na gornjoj lini-

nja, takođe možemo videti na kom nivou je najviša i najniža cena u tom vremenskom intervalu postignuta, jer nam to pokazuju krajevi fitilja na gornjoj i donjoj strani svećice. Kada savladate osnove čitanja svećica, možete preći na prepoznavanje trendova i nekih važnih paterna koje formiraju svećice. Važno pravilo u trgovanju je da trgujete u pravcu trenda, što se u trejderskom žargonu kaže „Trend is your friend” i, ako znate da prepoznate trend i pozicionirate se u njegovom pravcu, vaša investicija ima veće šanse da se uveća nego ako trgujete protiv trenda.

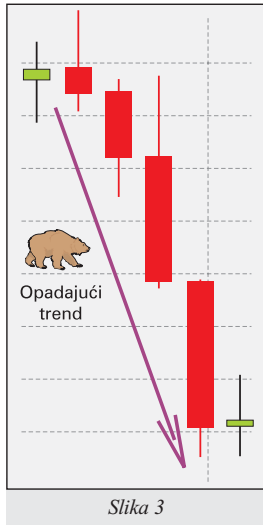
Trend može biti rastući i opadajući. Rastući trend je jednostavno konstantno osvajanje viših vrhova i viših dna, dok je opadajući trend konstantno osvajanje nižih vrhova i nižih dna. Ukoliko dođe do razbijanja jednog od trendova, onda potencijalno dolazi do konsolidacije ili pro-

Slika 1

Slika 2

Slika 3

menne trenda. Najbolje pozicije se zauzimaju pri promeni trendova ili njegovom produženju, pa je ključno da ovu vještinu prepoznavanja dobro usavršite. Slika 2 predstavlja rastući trend, a slika 3 predstavlja opadajući trend.

Jedna od vješтина je propoznati trend, a druga je prepoznati potencijalnu promenu trenda. Ukoliko na vreme ne prepoznate promenu trenda, propuštate najbolje prilike za trgovanje i svaki vaš ulazak kasnije predstavlja sve veći rizik. Što trend duže traje, to je verovatnoća da će se okrenuti, ući u kontrakciju ili konsolidaciju veća. Potencijalna promena trenda se na grafikonima koji su prikazani svećicama obično može prepoznati po obliku koji se zove „dodži” odnosno „doji”, kako se na engleskom piše. Svećica dodži je jedinstvena po tome što ima izuzetno malo telo, odnosno raspon cene otvaranja i cene zatvaranja u datom vremenskom intervalu. Šta to zna-

či? U trendu uvek postoji jedna strana koja je u primatu i kontroliše market, pa su to u rastućem trendu kupci ili, kako se to u trejderskom žargonu zove – Bull market (Bikovi), dok u opadajućem trendu prodavci kontrolišu market i takav trend se zove Bear Market (Medvedi). U momentu kada je borba između Bikova i Medveda izjednačena, dolazi do zaustavljanja kretanja cena i do potencijalne promene primata u borbi, odnosno promene trenda. Upravo taj zastoj na tržištu je oslikan izuzetno malim telom svećice, jer nema velike razlike između nivoa otvaranja i nivoa zatvaranja datog vremenskog intervala. Svećica dodži je predstavljena na slici 4.

Trgovanje u kanalu

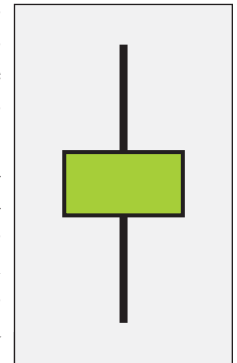
Ukoliko savladate prepoznavanje trenda i njegovo potencijalno menjanje pravca, na dobrom ste putu da zauzmete pozicije koje će vam dati veću verovatnoću da vaš trejd bude uspešan. Sledeća vješтина je prepoznavanje konsolidacije marketa. Konsolidacija je period kada se cena kreće u horizontalnom kanalu i konstantno pokušava da izađe iz njega, ali se posle lažnog manjeg probijanja opet vraća u njega. U tim situacijama je jako važno da ocenimo raspon kanala koji predstavlja najviša i najniža cena kanala koji, ukoliko je manji od 30 pipseva, može biti opasno mesto za trgovanje. Trgovanje u kanalu je omiljeno mesto za profesionalce, ali za početnike koji nemaju još dovoljno iskustva u ovim situaci-

Oprobajte se u Forex trgovini

Svi nestrpljivi koji bi želeli da vide kako izgleda elektronska platforma za trgovanje i oprobaju se u trgovanju sa virtuelnim (demo) novcem do iznosa od 100.000 USD, mogu se besplatno registrovati za ITS TREJDER platformu na sajtu www.trading-school.com. Sve cene valuta koje budete videli na platformi su u realnom vremenu i vi ste priključeni na globalno tržište valuta kao i svi profesionalni Forex trejderi.

jama može biti veoma depresivan i poguban, pogotovo za one koji su nestrpljivi i žele da uđu u trejd pre nego se kanal probije, definiše overa probijanja i kreira nastanak novog ili produžetak starog trenda koji je postojao pre ulaska u kanal. Na slici 5 može se videti jedan haotičan višeslojni kanal u kojem je opasno trgovati sve dok se nije probio i definisao rastući trend.

Bilo bi dobro da svako ko krene da se bavi ovim poslom sebi odvoji bar tri meseca usavršavanja u čitanju grafikona i analiranju situacija uz pomoć tehničke analize. Na slici 6 je predstavljen odnos valuta EUR i USD u nedeljnom vremenskom intervalu u protekloj godini, na kojem biste mogli da prepoznate trendove i ocenite da li biste mogli nešto da zaradite svojim „swing” trgovanjem. ■

Slika 4

Slika 5. Horizontalni kanal konsolidacije tržišta na desetominutnom intervalu

Slika 6. Grafikon EUR/USD u proteklih godinu dana